

Pramáti Eva žila v Africe

Milá Dano, držím v ruce nádhernou „naši“ Afriku a opět žasnu: to není cestopis, ale fundovaná učebnice zeměpisu, dějepisu a politologie, osobitě komentovaná bystrým pozorovatelem lidských příběhů a vyšperkovaná skvělými fotografiemi, píše jí v dopise slavný český cestovatel Miroslav Zikmund. Náhoda mě ve vrcholném podzimu cestou k oceánu usadila v letadle vedle této pozoruhodné ženy a už nad Pyrenejemi jsme spolu s mou paní byli všichni tři hluboce pohrouženi do zasvěceného rozhovoru nejen o Africe. Daně Trávníčkové právě vyšla sedmá kniha, nyní o arabském světě, a za dlouhého odpoledne o dva měsíce později jsme v pražském bytě hovořili o krásné cestovatelské posedlosti.

Jiří Chum

Co vás přimělo k tomu, že jste se stala cestovatelkou?

Od studentských dob jsem byla externí průvodkyní Čedoku, jezdila se zahraničními turisty po naší zemi a sháněla informace, abych jim ji mohla co nejlépe představit. Později jako vysokoškolský učitel jsem kromě výuky na našem oboru po deset let vedla pro katedru cestovního ruchu svůj kurz aplikace počítačů v cestovním ruchu. Na toto téma jsem napsala i dizertaci. Po léta jsem tak seděla na dvou židličkách. Po změně politického systému jsem se rozhodla věnovat už jen cestovnímu ruchu a i moje touha procestovat celý svět mohla dostat reálné obrysy. Nejdřív jsem si ovšem na to musela vydělat. Hned v roce 1990 jsem si založila cestovní kancelář zaměřenou na příjezdovou turistiku, kterou jsem dobře znala, a zajišťovala program pro skupiny zahraničních klientů, pro různé specializované akce, pořádala jsem kongresy. Ta práce mi přinášela velké uspokojení, jen jsem se při ní nakonec přepracovala. V roce 1998 jsem se proto rozhodla výdělečné aktivity opustit a po třináct let jsem se věnovala pouze cestování a poznávání světa. Jsem odchovaná knihami a reportážemi cestovatelů Hanzelky a Zikmunda. Ještě jsem měla to štěstí, že jsem se s panem Zikmundem mohla také osobně seznámit. Během let cestování byl mou duchovní oporou a balíček dopisů od něho je mým největším pokladem. Stal se i patronem mojí první knihy. Naprosto se shodujeme v tom, že zásadní roli pro úspěch cesty hraje příprava na ni.

FOTO: ARCHIV DANY TRÁVNÍČKOVÉ

Doma se sochou z Mali

Ing. Dana Trávníčková, CSc. (*1943 Praha)

Je původní profesí programátorka, systémová analytička a někdejší vysokoškolská učitelka. V cestovním ruchu provozovala cestovní kancelář zaměřenou na příjezdový cestovní ruch (1990–1998). Navštívila 120 zemí světa na všech kontinentech včetně Antarktidy. Dosud napsala sedm cestofaktopisných knih o historicky a kulturně ucelených oblastech světa: Sen o Tichomoří (2002), Jižní Amerikou na Konec světa a pak dál do Antarktidy (2003), Příběh černé Afriky (2014), Magický svět Indie a Himaláje (2015), O rájích a peklech jihovýchodní Asie (2016), Příběh Mexika, zemí Střední Ameriky a Karibiku (2017), Příběh Arábie (2018). Připravuje další. Vytvořila řadu reportáží o cestování, například pro Novinky.cz, Seznam.cz, Lidovky. Má digitální věcně psané cestopisy o více než osmdesáti zemích světa i z výletů po Evropě na www.danytravel.cz a stále přidává poutavé příspěvky na facebook.

Není to nuda?

Naopak! Je to sice pracná, ale zato velice vzrušující záležitost, při které fantazie pracuje naplno. Těšila jsem se vždy, jak porovnám svoje představy se skutečností. Do přípravy patří i řada technických a organizačních aspektů, které je dobré neodbyť a tím ušetřit cenný čas na vlastní cestě. Během ní pak už jen koukáte co nejdříve vidět, fotit, zajímat se o všechno, hledat odpovědi na otázky, které příprava neodstranila. A také na místě popadnout případné příležitosti, pokud se nabídnou – jak říká přísloví: náhoda přeje připraveným.

Jak se bráníte nespolehlivosti paměti?

Po návratu je třeba co nejdříve vše zdokumentovat. Když se po létech vrátíte ke své slovní a fotografické dokumentaci, měla by být taková, aby opět ve vás rozsvítila detailní vzpomínky na danou cestu tak, že ji v duchu znovu prožijete. Kromě mnoha knižních a dalších pramenů, včetně později elektronických, jsem všemožné informace shromažďovala uspořádaně podle hesel ve vlastním archivu. Po desítky let utěšeně narůstal. Jeho údržba byla a je sice náročná, ale vyplatila se. Hodí se mi nyní při psaní knih a hodila se mi při promyšlení programu cest i při sepisování přehledu o dané zemi ze všech možných hledisek – hlavně o její přírodě, historii, kultuře, etnicích – pro každou cestu. Říkala jsem tomu „faktopis“. Během cest po různých kontinentech jsem si postupně uvědomovala, že postrádám literaturu, která by dávala jednotlivým celkům světa přehledný rámec a uváděla jednotlivosti do souvislosti. To vše v provázanosti minulosti, vývoje a současnosti. Příběhy a osudy různých zemí a částí světa mě fascinovaly. Během uvedených třinácti let jsem připravila a podnikla cesty do 80 zemí. Předtím už jich bylo poměrně dost a nedávno přibýlo ještě několik – celkem jsem poznala 120 zemí všech kontinentů. Okolnosti a náhody, jak to chodí, vedly k tomu, že jsem na cesty s sebou brala malou skupinku spolupustujících. Takové cestování je ideální z mnoha důvodů, mimo jiné je bezpečnější, ale také umožňuje sdílet radost z cestování a tím ji ještě násobit. Čím víc jsem cestovala, tím plastičtěji jsem svět viděla.

A tak jste se stala ještě navíc spisovatelkou?

Málokdo má představu o tom, jak je kvalitní cestování časově náročné. Během zmíněných třinácti let jsem stačila pouze střídát uvedené tři fáze – přípravu, realizaci vlastní cesty a po ní následnou dokumentaci. Na nic jiného většího už čas nebyl. A se psáním knih je to stejné. Má-li kniha o daném kontinentu, respektive regionu světa vypadat tak, jak si představuji, zabere všechna práce na ní celý rok. Obojí – cestovat po světě podle vytýčených parametrů a psát o něm tak, jak jsem zamýšlela – najednou nejde. Obojí vyžaduje celého člověka, všechny čas a pozornost. Samozřejmě, že mi ke psaní nyní slouží i dřívější

„faktopisy“, poměrně důkladná skriptá na cesty pro mne a moje spolupustující. Hlavně jsem ale potřebovala ze světa nejdříve poznat co nejvíc a nacházet vzájemné vztahy a vazby mezi jednotlivými zeměmi regionu i navzájem mezi jednotlivými regiony světa. Žánr knih, které píši, jsem nazvala cestofaktopis. Je to literatura faktu ve srozumitelné a čtenářsky přívětivé podobě, jakou bych si bývala sama ráda četla, doplněná osobním cestovatelským svědectvím, vlastními fotografiemi a názornými mapkami.

K tomu, že o každé zemi píšete v širších souvislostech, vás vede zkušenost s evropskou dějinnou nesourodostí?

Západní Papua, Daniové
v Baliemském údolí

Většina zemí na světě vznikla proto, že jim to dovolilo jejich okolí. Vidíme to i na cestě k naší moderní státnosti. Kdyby svět nebyl uznal Československo, tak neexistovalo. Každá hranice je výsledkem vnitřního vývoje, konfliktů, jednání, kompromisů – svědectvím o tom, že země soupeřila o místo na slunci se svým okolím. Nebo – a to je typické pro dřívější koloniální země – že jejich hranice na mapu nakreslily koloniální velmoci podle pravítka, bez jakéhokoli přihlednutí k etnické či kmenové příslušnosti daného území, k jejich vzájemným kladným či záporným vztahům, bez ohledu na dosavadní historii. Dodnes existující neklid i lokální války jsou toho důsledkem. Při poznávání světa je nutné se oprostít od vnímání všeho evropskýma očima a od kulturního evropocentrismu. Nedomnívat se, že přijíždíme z pupku světa, nevyvyšovat se, nepoučovat. Podívejte se na mapu a uvědomíte si, jak je Evropa ve srovnání s ostatním světem velmi malá. Jeden vtíp na otázku co je Evropa říká, že nevýznamný poloostrov Asie. Vtíp neveselý, ale pozor na to, aby někdy nebyl jen vtípem. Velikost není dána jen rozměry a úžasná kultura, která se v Evropě postupně vytvořila, je jednou z nejrozmanitějších a nejvíce hodných obdivu. Přitom současně je třeba respektovat, že každý světadíl, každý ucelený region, že celý svět je rozmanitý, místy přímo fascinující, a doufám, že i nadále zůstane. Proto cestujeme, abychom vnímali odlišnosti a žasli nad tím, co lidské kultury vytvořily, co všechno dokázaly. Globalizace má dobré stránky v tom, jak svět propojuje, na druhé straně stírá rozdíly. Zanikají jazyky, zanikají etnika a je to nevratná škoda, protože existují pozoruhodné výjimečné kultury, i v těch zdánlivě primitivních částech světa.

Co je příznačné pro cestovatelství nynější doby?

Svět se rychle mění. Někdy i cestovatelům před očima. Jiří Hanzelka a Miroslav Zikmund se na svoji první velkou cestu vypravili z jiného Československa, než do kterého se po pár letech vrátili. I my jsme se na cestu do zemí Perského zálivu, plánovanou měsíce předem, vydali v době, která znamenala velké změny. To jsme také nemohli tušit. Ony

FOTO: ARCHIV DANY TRÁVNÍČKOVÉ

události dostaly název až v jejich rychlém průběhu – arabské jaro. Zastihly nás v Bahrajnu. Prohlídku hlavního města jsme o něco málo plánovaných položek zkrátili kvůli prý jakýmsi nepokojům v centru. Místo na hlavní náměstí jsme projeli jen nadjezdem nad ním a já jsem přes čelní sklo rychle pořídila snímek obelisku s velkou perlou, symbolu země. Večer už nestál. Rychlá vlna arabského jara sem právě dorazila. Zmizela další ze stop minulosti, vlastně nepatrná ve srovnání s tím, co pak nenávratně zmizelo v Iráku, v Sýrii. Nepochybně to poznamená i cesty za poznáním, cestovatelství je však vynalézavá disciplína. Na druhou stranu: dnes je mnoha lidem jedno, kam jedou. Koupí si nejlacinější letenku do nějaké destinace a vydají se tam bez valných informací. Umožnil to raketový rozvoj informačních technologií a cenová dostupnost letenek nízkonákladových aerolinií. Přispívá i to, že díky členství v Evropské unii můžeme do většiny zemí cestovat bez víza. Masová turistika je zdrojem financí, ale přináší i řadu negativ. Mnohá velmi navštěvovaná místa světa by mohla vyprávět! Některá se už začala bránit a sebezáchovně příliv návštěvníků regulovat.

Proč jste svoje cesty směřovala téměř výhradně za hranice euroatlantické civilizace?

Pamatujete se ze školy na mapu světa? Na levém okraji začíná Amerikou, na pravém končí Asií. To nás balamutili, to není mapa světa, ale jen jeho polovina.

Na kulatém globusu můžete vidět totéž, ale pak jej pootočte o 180 stupňů. Opačná polovina je bleděmodrá – zabírá ji Tichý oceán. A v jeho nekonečných prostorách leží vzájemně od sebe neuvěřitelně vzdálené ostrovy tichomořských států, nazvaných společně Oceánie neboli Tichomoří – čarovný svět Polynésie, Melanésie a Mikronésie, sen mnoha cestovatelů. Proto jsem první knihu Sen o Tichomoří psala právě o tomto úchvatném kusu světa, o jeho lidech, jejich strhující historii a kultuře. Různé části Tichomoří jsem poznala postupně během šesti cest. Nikdy žádné cesty neopakují, nikam se nevracím. Na to je život moc krátký.

Ovlivňují vaše cestovatelské zkušenosti setkání s lidmi?

Setkání s lidmi považuji na cestách za to nejlepší. Velice obohacují o netušené úhly pohledu. Je třeba však dávat pozor na to, abychom to pak nezevšeobecnovali jako objektivní výpověď o dané zemi. A abychom podobně nečinili jen na základě pouze omezených subjektivních dojmů, bez důkladnějšího seznámení se s navštívenou lokalitou. Pohled na tutéž zemi může pak být diametrálně odlišný. Příklad z uvedeného Tichomoří, z Fidži, oficiálně Republiky Fidžijské ostrovy: Fidži tvoří dva velké ostrovy, jeden hlavní, druhý převážně jen zemědělský. Dále Fidži patří proslulý nádherný pás menších ostrovů, táhnoucí se od západu hlavního ostrova s letištěm a přístavem až po slavnou Modrou lagunu, kde se před léty natáčel

Namibie

FOTO: ARCHIV DANY TRÁVNÍČKOVÉ

stejnomený film. Mohu potvrdit, že ty ostrovy jsou skutečně nádherné místo světa, určené k pohádkové rekreaci. Tu jsme si ale dopřáli až na konci poznání skutečného Fidži a jeho dramatické historie i současnosti. Značně problematického a zlobivého Fidži. Původních melanéských obyvatel Fidži je dnes už méně než polovina z celkového počtu obyvatelstva. V koloniální době sem britská správa přivezla na práci předky dnešních Indofidžijců, kteří s několika dalšími etniky tvoří tu větší polovinu a s etnickými Fidžijci soupeří od získání nezávislosti v sedmdesátých letech 20. století o politickou moc. Vztahy mezi melanéskými Fidžijci – mimochodem donedávna drsnými kanibaly – a vzdělanějšími Indofidžijci jsou od koloniálních dob pokřivené a trvale velmi napjaté. Tyto dvě komunity žijí nikoli spolu, ale vedle sebe. Došlo a stále občas dochází k nepokojům a mnoha převratům. Státu Fidži bylo dokonce pozastaveno členství v Britském společenství národů a byl trvale či dočasně vyloučen z několika mezinárodních uskupení. A tak lidé, kteří na Fidži přijedou na dovolenou do hotelových resortů a čtou maximálně prospekty cestovních kancelářů, odjíždějí se zcela jinou představou o dané zemi. Horší je, když pak po sítích fakticky dezinformují.

O které části světa máme nejzkreslenější představy?

Běžné představy o většině světa jsou u Evropanů skromné. To, čemu bychom měli nyní věnovat pozornost k pochopení dění, jež se nás v rostoucí míře týká, jsem se snažila zachytit ve dvou knihách – právě vydaném Příběhu Arábie a předtím v Příběhu černé Afriky. Lidé často nevědí, o které země se vůbec jedná. Přitom už třeba v některé arabské zemi byli na dovolené a ani si neuvědomili, že je arabská. A s tou černou Afrikou... máme teď zafixovaný obraz, jak jedou na člunech ti černí hoši, a v souvislosti s tím se mluví o pár zemích.

Přitom černá, nebo též subsaharská, Afrika je třikrát větší než Evropa.

Ano a africké obyvatelstvo je velice různorodé původem, etnickou příslušností, tradicemi osídlení, migrační mobilitou, sociálně-ekonomickou strukturou. V celé Africe je více než padesát zemí, a o mnoha z nich lidé v Evropě často ani nevědí, že existují. A zdaleka ty země nejsou jen plné chudáků a chatrčí. Máme o Africe zatraceně zkreslenou představu! Je v ní řada prosperujících zemí s velkým a využívaným přírodním bohatstvím. Jednotlivé africké regiony a jednotlivé země se od sebe velmi

liší. Na rozdíl od nás tam potkáte mnoho usměvavých a evidentně šťastných lidí, a to i v případech, kdy se materiálně založený našinec diví. To se nedá odbýt pár slovy. Afrika je velká a velice různorodá – s etniky, která žijí stále podle starých tradic až po hypermoderní velkoměsta. Samozřejmě, když obyvatelé v některých afrických zemích slyší, že do Evropy mohou přijet, že tam bude o ně postaráno a že budou moct i posílat peníze domů, nabídku využijí. Hloupý kdo dává, hloupější, kdo nebere. Někde se složí rodina či vesnice a vyšle mladého chlapce. Ten pak opravdu pošle peníze a bez ohledu na realitu také zpravu, jak se má dobře, aby si neutrhнул doma ostudu. A na cestu se proto vydají další. Nijak tím nesnižují utrpení lidí v některých afrických zemích, jenže z nich se na cesty lidi přitom nevydávají. Jednak na to nemají a během krutých konfliktů jsou rádi, že jsou dosud naživu. O velmi různém osudu zemí v černé Africe píšu obsáhle a nedá se to rychle odbýt několika slovy.

Co je společnou příčinou touhy po Evropě?

Přírodní podmínky, struktura hospodářství, etnické střety a války, ovšem hlavní příčinou je evropská stopa. Snažila jsem se ji trochu více popsat a upozornit na to, že Afrika velmi vykrvácela a dala zbohatnout Americe a Evropě. V začátku evropských objevných cest v 15. století, v době příchodu Evropanů do Afriky, tam již po tisíc let vznikaly a rozvíjely se desítky království s vyspělou organizací, zdatnými zemědělci a řemeslníky, s bohatou kulturou. Úrovní srovnatelné s tehdejší Evropou. Nejvyspělejší z nich se zrodily na západě Afriky, kam se Evropané dostali nejdříve. Později dostaly označení „velké africké říše“. Zpočátku jednali Evropané s Afričany jako s rovnocennými partnery. Obrat nastal poté, co Evropané objevili americký kontinent, co zničili zdejší vyspělé a bohaté říše Aztéků, Mayů a v jižní Americe říši Inků a začali ve velkém exploatovat obrovské nerostné bohatství. Potřebovali množství zdatné pracovní síly do dolů i na práci na plantážích – a tu jim poskytla Afrika. Započalo tři sta let největší ostudy historie, otrokářství v rozměrech, k jakým nikdy předtím nedošlo. V Africe zanikly celé

kmeny a etnika. Zastavil se společenský vývoj, došlo k totálnímu rozkladu dosa-
vadní společenské a mocenské struk-
tury a k naprostému vylidnění celých
rozsáhlých oblastí. Afrika vykrvácela,
ztratila desítky milionů lidí, a to těch
nejvýkonnějších. Dodnes lidské ztráty
plně početně nenahradila. Evropa a Se-
verní Amerika zato nesmírně zbohatly.
Zubožená Afrika se nakonec lehce stala
kořistí koloniálních velmocí poté, co si
už jiné části světa mezi sebe rozdělily.
Nic jiného než Afrika se svým minimál-
ně prozkoumaným vnitrozemím už ne-
zbývalo. V knize pokládám otázku, na
kterou mi skoro nikdo předtím neodpo-
věděl – jak je možné, že pár Evropanů,
kteří se ani moc neodvažovali vzdálit
od pobřeží, dokázalo donutit desítky
milionů urostlých Afričanů dojít stovky
až tisíce kilometrů na pobřeží, nechat
se zavřít do strašných podmínek otro-
čích domů a čekat na rovněž strašné
podmínky cesty lodí na opačnou stranu
Atlantiku. V knize přináším odpovědi.
Staletí otrokářství a následující koloni-
ální období měly pro charakter Afriky
fatální důsledky i v tom, že potlačily
přirozenou lidskou aktivitu. Afričané
přestali věřit, že se mohou stát strůjci
svého vlastního osudu, a zvykli si žít ze
dne na den.

**Přítom africké vklady do světové kul-
tury jsou nepřehlédnutelné a dále po-
kračují. Jazz a blues si podmanily svět.**
Těch prvků by se našlo víc. Strhující af-
rická kultura se dostala spolu se svými
nositeli na druhou stranu Atlantiku,
tam se dále rozvíjela a pak i vydala do
světa. O všem tom píšu v dalších kni-
hách – o Jižní Americe či o Mexiku, ze-
mích Střední Ameriky a Karibiku.

**Neprohrála Evropa svůj vztah k Africe
někdejší dobytčností a arogancí?**

Spousta civilizací byla také dobytč-
ná. Když chtěly existovat, musely expan-
dovat. Jinak by byly pohlceny. Dějiny
lidstva jsou nemilosrdná záležitost.
Neomlouvám Evropu. Její dobytčnost
podpořil velký technický, technologic-
ký i kulturní rozvoj, který sám přitom
byl důsledkem této dobytčnosti. Ev-
ropská civilizace se chová podobně jako
mnoho předchozích civilizací. Jejich
zkoumáním lze nalézt mnohé společné
rasy. Vede to k zamyšlení nad naší civi-

lizací, jak na tom je. Je ještě na vzestu-
pu, či už za ním? Vyspělé civilizace jsou
nejvíce ohroženy vnitřně, svou složitostí.
Zajímavou teorii kolapsu rozvíjí zejmé-
na náš význačný egyptolog profesor
Bárta. Příběhy, které se ve světě staly,
jsou víc než poučné.

Na jakou zemi vzpomínáte nejraději?

Když jsem cestovala, tak jsem se vřdy-
cky při přípravě zamilovala do země, do
které jsem se právě chystala. Jako když
jdete na první rande. Máte všelijaké
představy, jaké to asi bude. V poslední
době jsem byla hodně v Portugalsku,
včetně portugalské Madeiry a Azor-
ských ostrovů. Poprvé jsem tam jela
právě kvůli tomu, že to byli Portugalci,
kteří odstartovali velké zámořské obje-
vy a evropské dobývání světa. Byli to
portugalští mořeplavci, kteří rozhýbali
dějiny novověku. Portugalsko tedy bylo
mojí poslední láskou. S odstupem žádné
zemi nedávám přednost. Vřdycky jsem
byla unešená vším, co mě obohatilo a co
se snažím předávat dál. Nemohu ale ne-
přiznat, že z kontinentů mám nejradši
Afriku. To se stalo i mnohým jiným
poté, co se tam poprvé vydali. Myslím
tím tu pravou, černou Afriku – světa-
díl červené půdy, zelených pralesů, vysoké

modré oblohy, nekonečných plání sava-
ny, obrovských řek a jezer, hor s ledo-
vou čepičkou a mlžných pohoří, světa-
díl zvířat, která jinde nenajdete. Možná
je to tím, že Afrika je kolébkou lidstva.
Tady žila pramáti Eva.

**Procestovala jste podstatnou část svě-
ta, máte právo mít vizi jeho budouc-
nosti. Jaká je?**

Během procházek mým oblíbeným
šareckým lesem přemýšlím poslední
dobou o tom, jak v obrovském vesmíru
je neuvěřitelná klika, že existují. Mám
tím na mysli, že nejen já, ale každý je-
dinec, když přitom celá naše planeta je
ve vesmíru tak maličká. Jsem osudu
vděčná za privilegium, že jsem se moh-
la narodit a strávit na ní ty vyměřené
desítky let. Jsem nadšená z toho, že
jsem mohla vidět všechny kontinenty,
že jsem byla i v Antarktidě a navštívila
některá místa v tradiční podobě, jako
ještě nepříliš dotčená civilizací. Viděla
jsem, jak je svět krásný, a nechci proto,
aby se mluvilo jen o negativních vě-
cech, jimiž jsme tolik obklopeni. Mno-
hem důležitější je šířit zprávy o tom,
jak je svět pěkný, a o dobrých lidech,
kteří, jak pevně věřím, na planetě pře-
važují. 😊

FOTO: ARCHIV DANY TRÁVNÍČKOVÉ

V Namibii s křováký